

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio Practica ...

De Conversatione Apostolica A Curatoribus Animarum piè & fructosè
instituenda - Complectens vatios & solidos modos juvandi & consolandi
diversorum Statuum Personas afflictas, præcipuè ægras & captivas

Lohner, Tobias

Dilingae, 1677

Cap. III. Quomodo fructuosè instituenda sit Conversatio Apostolica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48248](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48248)

CAPUT III.

QUOMODO FRUCTUOSE INSTITVENDA
SIT CONVERSATIO APOSTOLICA?

Non ignoro equidem, sat multa ab Authoribus præcepta coacervari ad conversationem fructuosè instituendam, sed meo quidem iudicio ea omnia brevissimo compendio complexus est, docuitque ipse Apostolorum sapientissimus Magister Christus, dum super Apostolos suos ad conversationem cum Proximo inchoandam mittendos Spiritum Sanctum in specie ignis misit, haud obscurè scilicet indicans, tunc eos fructuosè cum hominibus conversaturos, si in sua conversatione ignis proprietates assumere, imitarique studuerint; neque enim quidquam in orbe conditiones veri Apostoli ac Operarij ita exprimit, ac ignis, uti ex singularum proprietatum enarratione patebit.

§. I.

Primum Præceptum.

Primò ergo sicut ignis, dum in applicatam sibi materiam agit, semper interea sursum tendit ad centrum suum, locumque naturalem, ita Operarius quoque verus, dum cum hominibus agit, mentem ad DEVM tanquam centrum & finem suum elevatam habere debet. Hæc autem elevatio duobus potissimùm modis fieri potest. Primò, ut nunquam Conversatio suscipiatur, nisi prius per bonam & sinceram intentionem ad DEI majorem gloriam, animarumque salutem dirigatur; ex hac quippe intentione quinque, eaque non levia commoda seu utilitates haurientur, videlicet primò, ut copiosum à DEO auxilium sperari queat juxta ipsius Christi promissionem Jo. 15. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum*; quis autem arctius ipsi conjungitur, quam qui per purissimam beneplaciti illius perficiendi voluntatem se eidem conformare, & unire studet. Talis profectò audacter cum Josue c. 7. dicere potest: *Quid facies magno Nomini tuo?* Secundò, ut alacrius & accuratius gloriam Dei, Proximique salutem procuret, si vires suas ad aliud privatam bonum querendum

6 *De Conversatione Apostolica in communi.*

rendum distractas non habeat. Nam, ut S. Bernardus Epist. 42. rectè advertit, *non valet DEI vel Proximi lucra purè quærere, qui propria non contempserit.* Tertio, ut humilia, & in iudicio hominum abjecta munia & opera pari alacritate ac diligentia suscipiat, ac perficiat, quàm speciosa & honorifica; quem in finem S. Maria Magdalena de Pazzis, ut p. 4. c. 33. vitæ legitur, inter alia monita etiam hoc dabat Operariis, ne curarent res magnas, facere in apparentia, quia in his dicebat occultari superbiam perniciosam animæ; sed quæ fiant magnæ & sublimes per ordinationem earum ad altum finem rectâ intentione, quia talibus valde delectatur DEVS, & sunt absconditæ ab Adversario. Quarto, ut nullo, quantumcunque in speciem infelici successu laborum suorum turbari se sinat, si meminerit, se id, quod quæsiuerat, scilicet DEI (qui non effectum, sed affectum operum attendit) gloriam & beneplacitum labore suo lucratum esse; *quid autem eo potest esse felicis, cui efficitur suus Conditor census, & hereditas eius dignatur esse Divinitas?* ut rectè S. Prosper l. 2. de vit. contempl. pronunciavit. Quinto, ut facilè se post labores suos recolligat, atque ad se redeat; *nemo enim, teste S. Bernardo lib. de vit. solit. ad conscientiam redire amat, qui ab ea ad agenda rectâ intentione non proficiuntur.*

II. Secundò eadem mentis elevatio fieri potest per breves & jaculatorias Orationes ad DEUM assiduè directas, quibus, ut P. Lancizius opusc. 13. n. 466. monet, tria petantur à DEO, scilicet *Lumen* ad tractandas animas, prout expedit ad illarum salutem: *Gratia auxilia* pro earum conversione, vel profectu jam conversarum: & *Protectio efficax*, ne ulli tentationi succumbamus, dum extra domicilia nostra versamur, sed ut cum proprio etiam profectu ac meriti augmento domum redeamus. Eiusmodi preces antiquis Patribus valde usitatas fuisse, S. Augustinus epist. 121. testatur his verbis: *Dicuntur Fratres in Ægypto, crebras quidè habere Orationes, sed brevissimas, & raptim quodammodo iaculatas; absit enim ab Oratione multa locutio, sed non desit multa precatio, si fervens perseveret intentio. Nam multum loqui in orando, est non necessariam rem superfluis agere verbis; multum autem precari est eum, quem precamur, diuturna & pia cordis excitatione pulsare. Et plerumque plus gemitibus, quàm sermonibus agi-*

De Conversatione Apostolica in communi. 7

ur; plus fletu, quàm affatu. Id quod præclarè etiam S. Ignatius docuit, de quo Ribadeneira in vita illius lib. 5. c. 1. sic loquitur: *Atque hoc familiare nostris optabat esse, ut DEVM in omnibus rebus præsentem cernerent, & mentes suas non in Oratione tantùm ad caelestia attollerent, sed universas res, atque actiones singulas in DEVM referrent, neque minorem devotionis Spiritum in actione, quàm in meditatione sentirent. Et hanc quidem orandi consuetudinem assiduam cum in aliis, tum verò in hominibus piè occupatis tanquam magis expeditã probabat.* Unde alius quidam dicebat, eum, qui cum Proximo conversatur, assiduè illam Ecclesiæ adhortationem sibi occinere debere: *SURSUM CORDA*, ut ij, quibuscum agit, de eo quodammodo illa sponsæ verba, *Cant. 8.* usurpare possint: *Qua est ista, qua ascendit de deserto (cubiculi vel domus suæ) sicut virgula fumi (rectissimè sursum ad DEVM ascendens) ex aromatibus myrrha & thuris (id est, ex actibus laboriosæ & difficilis operationis, & actibus suavissimæ ad DEVM elevationis confecta? Verbo: verus Operarius studet omnia sua operari propter DEVM (dirigendo omnia ad ejus gloriam) in DEO (credens omnia, quæ proximo facit, se DEO præstare) & per DEVM (id est, cum auxilio illius, sciens, quod Joan. 15. ipse dixit: Sine me nihil potestis facere.)* Itaque jure suo utitur illis Ecclesiæ in Canone verbis: *Per quem hæc omnia creas, sanctificas, vivificas, & præstas nobis: per ipsum, & cum ipso, est tibi DEO Patri omnipotenti in unitate Spiritus Sancti omnis honor & gloria.*

§. II.

Secundum Præceptum.

I. SECUNDÒ sicut ignis non agit, nisi applicatus ab alio; ita nec Operarius curam aliorum suscipere debet, nisi à DEO per occultas inspirationes (quam Ludovicus de Ponte to. 3. tr. 4. c. 4. *internam vocationem* vocat) aut à Superioribus DEI locum tenentibus mittatur (quam idem Author *externam vocationem* appellat.) Cum enim, teste Apostolo, 1. Cor. 3. neque, qui plantat, sit aliquid, neque qui rigat; sed, qui incrementum dat, DEUS; nemo prudenter se ad plantandum aut rigandum intrudit, nisi priùs per legitimam missionem cooperantis gratiæ auxilia à DEO acceperit. Hinc

8 De Conversatione Apostolica in communi.

Christus Jo. 15. Apostolis suis dixit: *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, ut eatis, & fructum afferatis.* Et iterum Matt. 20. *Messis quidem multa, Operarij autem pauci; rogato ergo Dominum Messis, ut mittat Operarios in Messem suam.* Quod quidem præceptum ipse etiam Servator usque adeo illibatum servavit, ut triginta integris annis expectare voluerit, imò secundum Divinitatem ab ipsa æternitate, donec à Patre ad curam alienæ salutis suscipiendam mitteretur, juréque usurpare illa Isaiæ c. 61. verba usurpare posset: *Spiritus Domini super me, eò quod unxerit Dominus me, evangelizare Pauperibus misit me, predicare Captivis remissionem.* Sed & S. Joannes Baptista Præcursoris officium non suscepisset, nisi fuisset Homo missus à DEO, ut testimonium perhiberet *de Lumine.* Ipsi verò Apostoli non prius ad seminandum in Orbe Evangelium fuerunt dimissi, quàm sedentes in civitate induri fuerunt virtute ex alto. Luc. 24.

II. Unde graviter inprimis errant, qui antè, quàm solidas in virtute, atque perfectione propria radices fixerint, ad aliorum curam suscipiendam præpropere fervore, ac immaturo desiderio anhelant, de quibus rectè S. Gregorius p. 3. Past. admonit. 26. *Admonendi sunt, inquit, isti, ut considerent, quòd pulli avium, si ante pennarum perfectionem volare appetant, unde ire in alta cupiunt, inde in ima vergunt. Admonendi sunt, ut considerent, quòd structuris recentibus necdum solidatis, si lignorum pondus superponitur, non habitaculum, sed ruina fabricatur. Admonendi sunt etiam, ut considerent, quòd conceptas soboles Femina, si prius, quàm planè formentur, profervant, nequaquam domos, sed rumulos replent.*

III. Errant similiter illi, qui, licet sufficienti scientià ac virtute instructos sese advertant, aut omnino non expectata missione curam animarum suscipiunt, aut certè variis artificiis, dolisque optatam missionem ambitiosè extorquent. Quibus profectò, si, ut fieri plerumque solet, speratum ex laboribus suis fructum non reportent, meritò DEUS culpam suam illis Aggæi Prophetæ c. 1. verbis exprobrare potest: *Ponite corda vestra super vias vestras; seminastis multum, & intulistis parum. Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus: & intulistis in domum, & exsufflavi illud. Quam ob causam, dicit Dominus Exercituum? Quia domus*

mea

men deserta est, & vos festinastis unusquisque in domum suam (sequendo propriam voluntatem vestram.) Propter hoc super vos prohibiti sunt cali, ne darent rorem, (gratiæ) & terra (id est, animæ vobis commissæ) prohibita est, ne daret germen suum. Et vocavi siccitatem super terram, & super omnem laborem manuum. Ita sanè damno suo expertus est P. Melchior Nunnius celebris alioqui in Societate JESU Operarius, & Indiæ Provincialis, qui, ut Orlandinus in historia ejusdem Societatis p. 1. l. 14. n. 131. refert, in Japoniam primùm, tum etiam ad Sinas profectus promulgandi Evangelij causâ, nullum, aut certè exiguum fructum fecit, quia illud iter non Superiorum nutu, sed suæ pietatis, Sociorumque ac Regis impulsu duntaxat susceperat.

IV. Ad hoc præceptum meritò etiam pertinet, ut, licet interdum Operarij aliqui, Religiosi præcipuè, à Superioribus suis, aut ipso Pontifice summo ad curam animarum in certis locis gerendam assumantur, eam tamen non prius, quam ipsorum etiam Ordinariorum, aut Vicariorum, Parochorumve loci illius consensu petito, & impetrato aggrediantur. Ita sanè prudenter jam olim suos Operarios monuerat S. Ignatius Fundator noster, vetans, ne privilegiis suis uterentur invitis Prælati; ajebat quippe, ut testatur Orlandinus l. 11. n. 62. privilegiorum præsidia tum demum in animorum causa perutiliter adhiberi, cum ad eos ita juvandos voluntas proximi Pastoris accederet; cumque eâ de causa ab Apostolica Sede privilegia habeantur, ut eò facilius animis consulatur, nisi ex eorum usu hæc ad animos deriveret utilitas, imò potius retardetur, quò Pastores non consentiant, satius esse, ea omnino non adhibere, quàm contra eorum nutum adhibendo suâ spe ac labore frustrari. Hinc cum P. Michaël Navarrus, vir sanctus, & miraculorum gratiâ ornatus, acriùs pro Societate, et si justè, contra Vicarium Tiburzinum Episcopi Sacramentorum administrationem prohibentem pugnâisset, reprehensionem S. Patris non effugit, ut refert Orlandinus l. 10. n. 15. volebat enim suos omnes B. Pater, etiam tum, cum pro Societate causa staret, non modò adversus Episcopos, verum etiam erga eorum Vicarios submissè, modestèque se gerere, Cujus præcepti aliam adhuc, eamque geminatam rationem S. Franciscus Xaverius Zelosissimus ille Indiæ Apostolus as-

10 De Conversatione Apostolica in communi.

signabat, uti Turfelinus l. 6. c. 8. vit. testatur his verbis: *Divinum Numen in Episcopis, eorumque Vicariis venerans, ex eorum auctoritate sua munia obire gestiebat, eisdemque prorsus omnibus in rebus, dicto audiens erat. Idem ceteros à Societate facere iubebat, à nostris Hominibus obedientia in Præpositos Ecclesiasticos prodendum exemplum dicitans. Et paulò post alteram rationem assignans subdit: Talem verò, tantamque modestiam ac submissionem necessariam dicebat esse, cum ad Diabolum superbia caput debellandum; tum verò ad Ecclesiam Præpositos insigni obsequio demerendos, ut illis secundis ac propitiis Christiana res melius gereretur.*

§. III.

Tertium Præceptum.

I. **T**ertio sicut ignis, dum agit, nihil de innato suo & naturali calore amittit, ita & verus Operarius atque Apostolus, dum aliorum salutem curat, studiosè cavere debet, ne quicquam de intrinseco fervore charitatis, & studij perfectionis perdat. Sic enim primò, exemplo suo nos docuit ipse DEVS, qui, cum sit fons bonorum omnium, ita de plenitudine sua gratias suas nobis communicat, ut tamen ipse etiam semper plenus remaneat; hinc & Sponsam suam Cantic. 1. introduxit in cellam vinariam, & ordinavit in ipsa charitatem, excitans videlicet ipsam, ut ordinem charitatis ab ipso præscriptum servaret, & prius charitatem erga se, postea erga alios exerceret. Docuit secundò Christus, tum verbo, cum dixit Matth. 16. *Quid prodest Homini, si mundum universum lucretur, anima verò sua detrimentum patiatur?* tum exemplo, dum non modò ipsemet assiduò, postquam cum Hominibus aliquamdiu versatus est, in montes aut alia loca secessit, & orationi vacavit; sed etiam Apostolis id ipsum præcepit dicens: *Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pauillum.* Marc. 6. Docuerunt tertio Apostoli, qui, cum viderent, crescente numero Christianorù se impares esse eorum saluti sine jactura proprii profectus procuranda, Diaconos constituerunt, curaque temporalium illis demandatà dixerunt: *Nos autem Orationi & Ministerio verbi instantes orimus.* Hinc & S. Paulus Timotheum 1. cap. 4. monuit, ut
sibi

sibi prius, postea doctrinæ attenderet. Docuerunt quartò
 sancti Patres, ex quibus more suo sapienter discurrens S. Lau-
 rentius Justinianus c. 12. de casto Connubio, exemplum Spon-
 sæ sequentibus verbis proponit: *Anima desponsata Verbo in*
hoc efficitur anxia, hoc agere nititur, ut sui non amittat custo-
diam, dum Proximorum utilitatibus inservit; ne pro aliorum
commodis, mentis innocentiam perdat. Vno quidem oculo vigi-
lat, qualiter fraterna proficiat charitati; altero autem, quomo-
do Sponso suo immaculatam se exhibeat. Novit tanquam in
multis experta, quàm plurimos immoderato charitatis Zelo ac-
censo cordis omisisse munditiam, & devotionis nectare spoliatos
esse, dum inconsultè vacantes Proximis seipsas negligere non ti-
merent. Semper igitur humilis casum veretur: propterea lau-
dabili discretionis moderamine sic secum agit, ut nec pro com-
modis Proximorum contemplationem deserat, neque pro con-
templationis amore, aliorum curam funditus derelinquat. In
utroque se constituit medio. Nam, cum licet, vacat sibi; cum
charitas urget, se exponit Proximo, sic tamen, ut continuò an-
helet ad cubile Sponsi secreti reditum, de quo fraterna charita-
tis accensa Zelo egressa est. Semper, cum foris manet, cordis po-
stes prudenter observat, ne, cum ad se tota revertitur, iniquita-
tis maculam contrahat, per quam Sponsi aspectibus valeat dis-
plicere. Ideoque ex fecunditate spiritualis prolis, Verbi fruitione
dignior efficitur. Nec minùs appositè in eundem sensum mel-
lissimus Doctor S. Bernardus l. 1. confid. c. 5. Eugenium Papam
hortatur. Si totus, inquit, vis esse omnium, instar illius, qui
omnibus omnia factus est, laudo humanitatem, sed si plena est;
quomodo autem plena te exclusit? & tu Homo es; ergo ut integra
sit, & plena humanitas, colligat & te intra se sinus, qui omnes
recipit; alioquin quid tibi prodest iuxta Verbum Domini, si uni-
versos lucreris, te unum perdens? quid solus fraudaris munere
tui? Memento proinde, non dico, semper, non dico saepe, sed vel
interdum reddere teipsum tibi. Quod ipsum eleganter serm.
18. super Cant. conchæ similitudine declarans, quamobrem,
si sapias, ait, concham te exhibebis, & non canalem; hic si qui-
dem penè simul & recipit, & effundit; illa verò, donec implea-
tur, expectat, & sic, quod superabundat, sine suo damno com-
municat. Propterea namque Salomon Prov. 29. dixit: To-
tum Spiritum suum profert stultus, sapiens differt, & reservat in
A 6
posse-

posterum. Uti S. Dominicus fecisse scribitur, qui ita diem cum nocte conjunxit, ut hanc DEO, illam Proximo daret, idque fructu maximo, quippe qui nihil interdiu aggredereur cum Hominibus, quin antè cum DEO propitiato contulisset. Unde meritò prudens Operarius prudentum Virginum exemplum ob oculos habere & imitari debet, quæ, cum fatuæ Virgines oleum peterent, quod ipsæ sine suo dispendio se dare non posse advertabant, audacter id negârunt dicentes Matth. 25. *Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis.*

II. Porro ut hoc præceptum, quod summi momenti meritò esse creditur, clariùs intelligatur, bene notare oportet excessus illos, quos veluti ordinatæ charitati contrarios idem præceptum prohibet, & ad quaternarium ferè numerum reduci possunt. Primus est, ne plura simul charitatis officia assumantur, quàm commodè & quietè peragi queant; nam, ut rectè Ludovicus de Ponte 103. tr. 4. c. 9. advertit, fervor non tam in eo positus est, ut multa cõplectatur, quàm ut officium & ministerium exactè fiat. Quòd si fuerit nimius, erit etiam implicatus & intricatus, ac proinde minùs utilis, cum juxta D. Gregorium l. 1. Past. c. 4. impar inveniatur ad singula, qui confusâ mente dividitur ad multa. Hinc cum Moyse in hoc genere excedere videretur, audivit à Socero suo Jetro Exod. 10. *Non bonam rem facis, stulto labore consumeris.* Secundus est, ne festinatò nimis officia aut opera suscepta peragantur, ut multi faciunt, qui, ubi semel desiderium cujusdam operis, fructùsque conceperunt, eodem quasi momento & tempore eundem consequi volunt; ideòque omnia alia, licet magis sæpe necessaria opera relinquunt; ad quorum errorem refutandù sufficere potest unicum ipsius Omnipotentis Creatoris exemplum, qui, cum Mundum universum æquè facillè unico momento, ac sex diebus creare potuisset, maluit tamen eum successivè per sex dierù intervallù absolvere, ut vel hoc suo exemplo doceret, quantopere cupiat ab ijs, qui minorem mundum, id est, Hominem creare, seu in primævum suum statum reducere desiderant, nihil præproperum & inordinatum, sed omnia in mensura, & ordine fieri. Tertius est, ne plus laboris suscipiatur, quàm sanitas corporis ferre queat; cum enim unus gradus sanitatis cum doctrina sufficiente

conjunctus, ut prudenter non nemo dixit, plus profit Operario, quam viginti gradus doctrinæ in corpore debili & morbis impedito, merito prudentia suadet, ut sanitatis corporalis sedulam perinde curam gerat Operarius, ac Eques, qui iter suum feliciter absolvere desiderat, equi sui curam gerere cognoscitur. Quartus denique est, ne stata Spiritus exercitamenta, Oratio videlicet, Examen, Lectio Spiritualis, Pœnitentiæ aut Mortificationis opera sub specie Zeli, seu salutis alienæ procurandæ intermittantur, aut perfunctoriè obeantur; qui enim hoc agunt, magnam, teste Alphonso Rodriguez p. 3. tr. 1. c. 5. Dæmoni fenestram aperiunt, ut qui cernens, se studium juvandi Proximi non posse omnino impedire, id agit, ut ita se Operarij huic Operi impendant, & immergant, ut animum ad promovendas, tuendâsque rationes suas nunquam advertant. Qua in re scilicet Pharaonem Ægyptium imitatur, qui, ne Israëlita desiderium sacrificandi DEO suo foverent, eosdem laboribus opprimi jussit, ut Exod. c. 5. legitur. Quapropter merito quilibet ordinata charitate, Zeloque accensus Operarius saluberrimum sibi Siracidis monitum applicare debet: *Recupera Proximum secundum virtutem, & attende, ne incidas*, in errorem scilicet illorum, qui sic alienæ salutis curam suscipiunt, ut suæ exiguam, aut nullam gerant. Dicat proinde cum S. Bernardo f. 18. super Cant. *Ego nullum ad salutem Pietatis gradum illi gradui anteponendum censeo, quem sapiens Eccl. 30. posuit dicens: Miserere anima tua placens DEO. Quod si non habeo, nisi parumper olei, quod ungar, putas tibi debeo dare, & remanere inanis? Servo illud mihi, & omnino nisi ad Prophetæ inssionem non profero. Si institerint rogantes aliqui ex his, qui fortè existimant de me supra id, quod vident in me, aut audiunt aliquid ex me, respondebitur eis: Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potius ad vendentes, & emite vobis; non enim hoc consulit Apostolus, non causa, vigila, charitas, ut aliis sit remissio, mihi autem tribulatio, sed ex equalitate. Sufficit, ut diligam Proximum nostrum tanquam me ipsum, hoc quippe est ex equalitate. Propterea, inquit Apostolus Hebr. 2. abundantius observare oportet nos ea, qua audivimus, ne fortè peresfluamus. Benigna prudensque charitas affluere consuevit, non effluere.*

§. IV.

Quartum Præceptum.

I. **Q**uartò sicut ignis non ultra sphaeram activitatis à natura præscriptam agit; ita & verus Operarius, seu Apostolicus Conversator non cum aliis Hominibus agere velle debet, quàm quos ipsi DEVS per Superiores aut Vocationem internam assignavit; caveat proinde sedulò, ne in alterius Operarij officium se ingerat, aut Personarum alterius curæ commissarum curam ipse quoque suscipiat, sed satis præclare Officio suo satisfecisse se existimet, si paucis illis Personis, quas DEVS ipsi commisit, invigilans, sic eas instituerit, & fervarit, ut cum veritate illud Servatoris dictum Jo. 17. usurpare ac dicere queat: *Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi, quia tui sunt. Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum, sicut & nos. Cum essem cum eis, ego servabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, custodivi, & nemo ex eis periit, nisi Filius perditionis.* Scit nempe prudens Operarius Ecclesiam *Exercitui, Navi Vineæ* non immeritò à SS. Patribus & Doctoribus comparari, in qua si suo quisque officio bene fungatur, felix successus, idémque ab omnibus præmium sperari possit, cum tamen, si Ordo hic non observetur, nihil nisi confusio & interitus timendus sit.

II. Et ideo nempe S. Ignatius tam sollicitè cavebat, ne in Societate sua, in qua vel maximè Proximi salutem ordinatè, prudenter, & fructuosè procurari desiderabat, nemo in alterius officium se ingereret; advertabat quippe vir prudentissimus, ejusmodi importunam intrusionem nec DEO placere, nec fini, qui intendi deberet, consequendo utilem esse, sed gravia potius damna imprimis Ecclesiæ & Societati; deinde ijs, quorù Officium invaditur; tertio illis, quibuscum agitur, & tandem illi ipsi, qui ejusmodi Ordinem turbat, accersit, ut facilè per singula discurrendo potest probari. Non enim primò, DEO placere potest hic Zelus; cum enim DEVS nihil magis, quàm obedientiam à suis Operarijs requirat; nec quidquam magis oderit, & detestetur, quàm propriam voluntatem, tanquam capitalissimum suum Inimicum, qui, teste S. Bernardo, ipsam, quantum in se est, coronam DEO eripere cùmque,

eumque de Solio Divinitatis deturbare conatur, nemo sanè prudenter judicare potest, eidem DEO placitum illum Zelum, qui contra expressam illius voluntatem & ordinationem suscipitur; sed potius vereri debent ejusmodi præposteri Zelatores, ne olim de laboribus suis audire cogantur, quod olim ob similem causam apud Isaiam c. 58. alijs quibusdam dictum est, qui, cum quererentur, & dicerent: *Quare ieiunavimus, & non aspexisti? humiliavimus animas nostras, & nefecisti?* responsum acceperunt. *Eccè in die ieiunij vestri invenitur voluntas vestra.* Hinc sanè jam olim de similibus querebatur DEVS per Jeremiam c. 14. dicens: *Falsò Propheta varicinantur in nomine meo; non misi eos, & non præcepi eis, neque locutus sum ad eos.* Sed nec secundò utilitatem affert ejusmodi Zelus, utpote divinâ benedictione & cælesti influxu carens, sed potius nocet Ecclesiæ, aut alteri Communitati, cujus membrum est is, qui se intrudit; cum enim Communitatis talis gloria & fama in eo consistat, ut omnia officia ritè, ordinatè, & fructuosè administrantur; hunc autem ordinem & fructum impediatur ejusmodi importuna intrusio & confusio, consequens est, ut ipsa quoque gloria & fama totius Communitatis non modicè obscuretur. Non minus verò tertio illi quoque, cujus officium ambitur, per similem intrusionem nocetur, ut qui vel ab eo, qui munus illius invadit, inhabilem atque ineptum se æstimari credet; aut certè honorem, gaudium, & fructum, quem ex muneris talis administratione sperabat, sibi injustè præripi quereretur, quæ omnia non possunt non gravem in animo exulcerationem creare. Quarto ipsis etiam, cum quibus contra præscriptum Ordinem conversatur, non leve damnum accersit Operarius, nam cum ipse in Domini nomine retia non laxet, atque ad eò capturam seu fructum ob defectum divinæ benedictionis sperare non queat, quem tamen is, ad quem ea cura spectabat, propter vocationis gratiam merito speravisset, rectè inferitur, omnibus eos bonis spiritualibus per non levem injustitiam spoliari, quæ ex legitimi sui Pastoris fructuosâ sollicitudine, curaque sperare potuissent. Unde facile patet quinto ipsi etiam, qui dicto modo se intrudit, nihil lucri, sed potius detrimenti plurimum accedere, ut qui omnem laborum suum fructum perdens, serò tandem cum Apostolis exclamaturus

maturus

maturus sit: *Præceptor, totâ nocte laborantes, nihil cepimus.* Quare ut & sibi, & alijs profuit prudens Operarius, intra limites à DEO & Superioribus sibi præfixos se contineat, monitumque S. Pauli c. 4. Eph. audiat, adimpleatque; *Obsecro vos ego vincus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, quâ vocati estis.* Et iterum 1. Cor. 7. *Vnusquisque, in quo vocatus est, Fratres, in hoc permaneat apud DEVM.*

§. V.

Quintum Præceptum.

I. **Q**uintò sicut ignis omnibus accedentibus calorem suum sine discrimine communicat, ita & verus Operarius sine ulla acceptione personarum omnibus auxilium, vel consilium poscentibus, aut ijsdem indigentibus promptè ea communicare debet, illudque ad eò Christi Matth. 11. usurpare: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Eum in finem meminisse debet, Christum pro omnibus æqualiter mortuum esse, omnes esse DEI filios, in omnibus Christum relucere, omnium animas esse pretiosas, & ad imaginem Dei creatas, ideòq; has solas & nudas sine respectu ad talenta vel commoda consideret, dicatque cum Abrahamo, Gen. 14. *Da mihi animas, cetera tolle tibi.* Atque hoc est, quod S. Jacobus c. 2. tam sollicitè hortatur: *Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri IESU Christi gloria.* Etenim si interierit in conventum vestrum vir aurum annulum habens in veste candida; introierit autem & pauper in sordido habitu, & intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, & dixeritis ei: *Tu sede hic bene.* Pauperi autem dicatur: *Iusta illic, &c.* nonne iudicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum? *Audite, Fratres mei dilectissimi.* Nonne DEVS elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, & heredes regni, quod repromisit DEVS diligentibus se: meminerat nempe hic Apostolus, quàm studiosè illis Christus hanc doctrinam commendaverit, dum eos ad prædicandum Evangelium dimissurus dixit Matth. 10. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbae, simplicitate scilicet rectæ Intentionis, in omnibus, quibuscum agitis, nihil aliud, nisi DEVM intuentes & quærentes, ut de vobis*

suo

fuò modo illa Cant. 4. verba repetere possit DEVS: *vulnerasti cor meum in uno oculorum tuorum.* Hinc & S. Catharina Senensi quondam DEVS Pater in dial. 146. dixit: *Recedo desiderij sancti sine dubio accepit omnes ex eo, quia anima familiarica mei honoris non est contenta particulam habere, sed omnes habere peroptat: bonos habere querit, ut eam adiuvet in suo recti ponere pisces, & ut sibi met quotidie conservent, & augeant perfectionem; imperfectos vero cordialiter affectuosè desiderat, ut boni sint: infideles quoque tenebrosos exoptat, ut veniant ad lumen Sancti Baptismatis. Omnes ergo peroptat habere cuiuscunque status vel conditionis existentes, ut ex eo, quod omnes videt in me, à mea bonitate creatos, cum tam ignifera charitate, atque pretioso Sanguine IESU Christi Filii mei redemptos. Merito ergo quilibet ordinato Zelo accensus Operarius illam S. Hieronymi epist. 14. ad Celant. sententiam ob oculos habere debet: *Nescit Religio nostra Personas accipere, nec conditiones Hominum, sed animos inspicit singulorum; si enim, ut idem Sanctus in cap. 1. Malachia ait, suscipiat eos, qui cum anulis aureis ad se veniunt, & pauperes Sanctos repellat, nomen DEI despicit, & panem polluit doctrinarum, & in ipsum DEVM contumeliam iacit.**

§. VI.

Sextum Præceptum.

SEXTÒ sicut Ignis magis propinquos & meliùs dispositos magis calefacit, ita verus quoque Operarius sua auxilia & consilia promptiùs illis communicare debet, qui magis ei propinqui, & meliùs dispositi sunt. Tales autem sunt, qui magis talibus auxiliis & consiliis indigent, & meliùs illis utuntur, præcipuè parvuli, simplices, pauperes, ægri, afflicti & similes, cum quibus tam promptè, libentèrque conversari, & ijs succurrere debet, ut dici de eo possit: *Cum simplicibus sermocinatio eius.* Ipse verò cum Christo quasi assiduò dicat: *Sinite parvulos venire ad me, Marc. 24.* Hoc certè præceptum tam altè S. Ignatius animo suo impresserat, ut in formula professionis etiam puerorum curam includere voluerit, non ut speciale votum esset, sed ut sancta hæc exercitatio peculiari modo esset commendata, & devotiùs curaretur, propter fin-

Instruèb. III.

B

gula-

gulare obsequium, quod DEO per eam in Animarum auxilio exhibetur. Eandem ob causam etiam jubebat, ut ij, quos aliquò mittebat ad animarum messem faciendam, per Hospitalium & Nosocomiorum visitationem, & charitatem infirmis atque pauperibus exhibitam potissimum hunc finem obtinere conarentur. Idem ergo strenuo Operario & Animarum Curatori tantò impensius præstandum, quantò majorem ratione sui officij habet obligationem ad talium personarum salutem procurandam; neque exiguum se olim solatium & præmium reportaturum credat, si cum veritate coram DEO quondam dicere possit cum Jobo c. 19. *Oculus fui cæco* (id est, pueris, aliisque ignorantibus personis) *pes claudo*, (id est, peccatoribus ob inveterata vitia & malas consuetudines difficulter in via mandatorum DEI progredientibus) *Pater eram pauperum*, & aliorum afflictorum.

§. VII.

Septimum Præceptum.

SEPTIMÒ sicut Ignis omnia in se convertere cupit, sed suaviter & efficaci modo, per calorem scilicet, paulatim expellendo contrarias dispositiones, novàsque introducendo; ita verus quoque Operarius seu Apostolus desiderare debet omnes sibi similes, id est, Zelatores suæ salutis facere, repetens cum in finem assiduo illud S. Pauli 1. Cor. 4. *Rogo vos, imitatores mei estote sicut & ego Christi*. Hoc tamen non violento quodam modo per asperas increpationes & castigationes, sed potiùs per viam charitatis & mansuetudinis obtinere nititur, laborando scilicet, ut animæ sibi commissæ per considerationem beneficiorum DEI, frequentem usum Sacramentorum, crebras & ardentes Orationes crescant in amore DEI, & sic hoc ipso etiam amorem inordinatum erga creaturas exuant, & cum ipso tanquam radice omnes etiam malas consuetudines & vitia evellant; quem modum ipse DEVS, ut videre est apud Lancizium opusc. 1. fol. 81. sibi valde placere, quondam B. Magdalene de Pazzis ostendit dicens: *maximè felix spiritus, qui hodie regnat in terra, est ille S. Ignatii: quia eius filij in conducendis animabus ad DEVM præcipuè procurant data*
noti-

voluntatem, quanti momenti sit agere cum DEO, quia hoc Exercitium facit, ut cum facilitate res arduas amplectantur, propter lumen, quod accipiunt à DEO in Oratione. Aliàs eidem Beatae ostendit, se in Spiritu S. Joannis Evangelistæ, & S. Ignatij mirè sibi complacere, quòd uterq; conatus sit per viam amoris homines ad suum ultimum finem perducere; additq; hanc complacentiam toties sibi renovari, quoties S. Ignatij Filij eundem modum in convertendis peccatoribus tenent. Bene itaque notet hanc doctrinam Operarius, certòque sibi persuadeat, hanc viam & compendiosissimam, & efficacissimam esse ad peccatores convertendos, id quòd olim Majores apposito apologo significarunt, dum finxerunt, Solem & Aquilonem quondam in certamen venisse, uter eorum majoribus viribus & potentiâ polleret; cùmque ad hoc certamen finiendum communi consensu decrevissent, eum pro fortiori habendum, qui Viatori tunc fortè prope ipsos transeunti pallium citius erepturus esset, Aquilo mox magno impetu, statimque Viatorem invasit, verùm plus non effecit, quàm ut Viator arctius sibi pallium astringeret; sed cùm Sol paulatim radios per pallium immississet, ita Viator incaluit, ut sine alia violentia ultrò pallium abijceret. Simile quid experiuntur Operarii, qui radios amoris divini in animarum sibi commissa-rum pectora jaculantur, sicque efficiunt, ut ultrò malas consuetudines exuant, dum interea ij, qui per violentiam asperarum increpationum id efficere conantur, nihil aliud obtineant, quàm ut exasperati animi pertinacius in suis erroribus, vitisq; perseverent! nimirum non frustra Christus suis Apostolis Matth. 11. dixit: *Discedite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Pro cujus doctrinæ confirmatione non parùm proderit, si bene ponderetur memorabilis illa sententia, quam Senex quidam in vitis PP. l. 5. c. 15. protulit in hæc verba: *Si quis cum humilitate & timore inungat Fratri aliquid facere, sermo ipse, qui propter DEVM egreditur, facit Fratrem illum subiectum existere, & implere, quòd fuerit imperatum; si quis autem voluerit iubere Fratri, & hoc non secundum timorem DEI fecerit, sed contra per auctoritatem volens sibi in eo potestatem defendere, DEVS, qui videt occulta cordis, non permittit eum audire, vel facere, quòd iubetur. Quod à DEO est, cum humilitate & obsecratione*

imperatur; quod autem ex potestate, cum furore & perturbatione, utpote quod à maligno est. Nimirum leniter castigatus exhibet reverentiam castiganti, asperitate autem nimia increpationis offensus, nec increpationem recipit, nec salutem, ut rectè S. Prosper l. 2. de inter. contempl. dixit. Hinc semper in pectore hæerere, memoriæque obversari debet notatu dignissima S. Augustini tract. 7. in Epist. 1. Jo. c. 3. sententia: *Semel breve tibi præceptum præcipitur: Dilige, & fac, quod vis. Sive taceas, dilectione taceas: sive clames, dilectione clames: sive emendes, dilectione emendes: sive parcas, dilectione parcas. Radix sit intus dilectionis, non potest de ista radice non bonum procedere.*

§. VIII.

Octavum Præceptum.

Octavo sicut ignis non cessat agere, donec extinguitur, uti Salomon Prov. 30. indicavit dicens: *Tria sunt insaturabilia, & quartum, quod nunquam dicit, sufficit.* scilicet ignis; ita & verus Operarius nunquam cessare debet ab operando, quamdiu vires habet, ut dicere possit cum Davide Ps. 68. *Zelus domus tua comedit me.* Et Ps. 118. *Tabescere me fecit Zelus meus.* Itaque dictum sibi reputet à DEO illud. Apoc. c. 2. *Esto fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.* atque adeò cum tanta constantia animabus sibi commissis invigilet, ut & ipse cum Christo olim moriturus dicere possit: *Consummatum est.* Et alij perinde de ipso ac de Christo dicere & scribere queant: *Cum dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Ioan. 13. Sic enim sperare tandem poterit, ut, quemadmodum in hac vita Zelum Eliæ imitari studuit, ita cum eodem in curru igneo, charitatis scilicet in hac vita exercitæ, in cælum ad meritorum præmia capienda rapiatur. Talis videlicet Zeli exemplum illustre præbuerunt, imprimis S. Basilii, qui, ut in speculo magno Exemplorum dist. 8. ex 84. refertur, jam in agone constitutus petijt à DEO vitam sibi prorogari uno die, ut Judæum, qui promiserat, se fidem Catholicam suscepturum, si Episcopus in sequentem diem superviveret, ovili Christi aggregaret, quem proin cum tota domo ipsemet in Ecclesiam descendens baptizavit, & paulò post

post rediens in lectum mortuus est. Deinde verò etiam S. Dunstanus, qui, ut ibidem V. Ascensio Christi legitur, in festo Ascensionis ad cæleste regnum invitatus ab Angelis renuit venire, ut eo die Populum Verbo DEI pascere posset; unde sequente primùm Sabbatho mortuus est. Sed & S. Joannes de Nivella, ut ibid. V. Prædicare ex. 3. scribitur, tanti erat Zeli, ut, cum gravissimè podagrâ laboraret, & quidam Medicus trium hebdomadarum spatio eum curare promitteret, noluerit hanc curam suscipere, ne interim animæ per eum liberandæ perirent. Imò eo ipso vespere, in quo agonizabat, alicujus adhuc confessionem audire voluit dicens: Nollem pro mille marchis auri hominem non audivisse. Sed & simile quid nostra ætate P. Nunnius Riberius, ut Orlandinus in parte 1. Hist. Soc. n. 123. testatur, fecit, qui, cum per absumptas ob propinatum venenum vires ingredi non posset, gestari ab alijs per Christianorum loca voluit, & S. Joannem Apostolum imitatus, piorum inter manus convivebat Ecclesiam, & saluberrimis monitis, tum universos, tum singulos confirmabat. Uti & P. Nicolaus Bobadilla ex eadem nostra Societate in castris Cæsaris, etsi ipse laboraret peste, tamque debilis esset, ut vix vestigio hæreret, nihil tamen de labore remisit, sed ægris in Nosocomio diu, noctisque adstitit, uti ibid. l. 6. n. 56. refertur. P. Andreas Ortiz verò, uti ex literis Peruanis compertum est, tanto Zelo ardebat, ut, cum Ethnicis convertendis viam sibi occlusam cerneret, mox ægritudine occupatus, præ Zeli & mætoris magnitudine animam exhalavit. Præ reliquis tamen memorabile jure merito censeri debet, quod Surius 23. Junij de S. Christina mirabili narrat, quòd scilicet tanto erga Peccatores Zelo & charitate flagravit, ut pro illis acerbissimas pænas, in quibus sine miraculo consistere non poterat, subierit; nam coniciebat se in ardentes elibanos, volubatur se per spinas acurissimas; abdebat se in nivem & glaciem; in rotas, quæ aquis circumvolvebantur, se contorquendam dabat, neque tamen pars ulla corpori decedebat, sed majores semper in plagas reservabatur.

II. Porro ut hoc præceptum non modò clariùs intelligatur, sed etiam perfectiùs observetur, sequentia de Zelo ex diversis Authoribus notasse proderit. Primò, Zelum juxta

D. Thomam s. 2. q. 28. a. 4. nihil aliud esse, quàm effectum amoris proveniente ex intentione amoris, quem, qui habet, omnia, quæ sunt contra bonum Amici, repellere conatur; hinc Glossa super illa verba Jo. 2. *Zelus domus tua comedit me*: ait, quòd Zelus domus DEI comeditur, qui qualibet prava, quæ viderit, corrigere satagit; si nequit, tolerat, & gemit. Atque ideo etiam dura sicut infernus æmulatio seu Zelus Cant. 8. dicitur, quia, sicut infernus cruciat animas, ita Zelus cruciat corda DEVM & Proximum amantium, quando vident aliquid, quod eorundem bono repugnat, committit. Secundò, Zelum hunc summè Operario Apostolico necessarium esse, uti sat clarè S. Laurentius Justinianus l. de compunct. sequentibus verbis ostendit: *Absque igne quis ignem accendet? & sine charitate quis officia charitatis consummabit? ardeat dilectionis flamma semper in te, quatenus calore tuo Proximorum excutiat tepor, imò accrescat amoris incendium, quo modo preteritarum negligentiarum rubigo deleatur. Poteris planè inflammare ceteros. si fueris tu charitate inflammatum.* Imò S. Ambrosius dicere ausus est in Ps. 118. *Angeli quoque sine Zelo nihil sunt, & substantia sua amittunt prerogativam, nisi eam zeli ardore sustentent.* S. Chryostomus verò l. 3. adversus vitup. vitæ Monast. etiam gravia damna ex eo neglecto ostendit, sic enim loquitur: *Et si omnem vitam nostram diligentissimè compostam & instructam egerimus, hæc non evitata negligentia, nihil consequemur emolumenti, cum ea talis ac tanta sit, quæ sola in gehenna profunda possit immergere. Si enim is, qui Proximum in iis, quæ ad Corpus pertinent, adjuvare noluerit, nulla ratione excusari poterit; verum, etsi virginitatem ipse servaverit, extra sponsi thalamum projicietur, is, qui, quòd multò maius est, omiserit (quippe multò maximum est animarum gubernatio ac regimen) cur non mala omnia perpeti dignissimus existimetur?*

III. Quàm verò necessarius, tam etiam utilis est idem Zelus (id quod tertio loco notandum est) ad Animarum salutem, DEIque gloriæ procurandam, quia quinque effectus ad hunc finem consequendum perquam sanè efficaces producit, ut fustius P. Alphonsus Rodriquez p. 3. tr. 1. c. 11. ostendit; nam primò miros ad operandum stimulos addit, quia, ut rectè S. Gregorius dixit, *Charitas* (atque adeò & Zelus, qui est pri-

est primaria Soboles charitatis) magna operatur , s; est ; si autem operari renuit, charitas non est. Secundò. Etiam ad munia sua exactè obeunda impellit ; nam dicere quodammodo cum Davide cupit posse illud 1. Paral. 29. *Ego autem totis viribus meis praparavi impensas domus DEI mei ; opus namque grande est, neque enim Homini praparatur habitatio, sed DEO.* Tertio. Ad varias occasiones succurrendi Proximo ingeniosè & sagaciter indagandas incitat ; ubi enim talis inest affectus, inquit D. Bonaventura process. 5. relig. c. 17. *illic necessariò non deerit subventionis effectus, quantum patitur oportunitas.* Quarto. Omnem in operando difficultatem aufert, quia de Zelo hoc perinde ac de amore dici potest illud lib. 3. de imit. c. 5. quòd onus non sentiat, labores non reputet, plus affectet, quàm valeat ; de impossibilitate non causetur, quia cuncta sibi licere arbitratur. Valeat igitur ad omnia, & multa impleat, & effectui mancipet, ubi non amans deficit, & jacet. Quintò denique ad ferventem & accensam Orationem excitat, quæ, donec exaudiatur, nescit discedere, uti non paucos Sanctos fecisse legitur, præcipuè S. Ignatium, uti l. 5. vit. c. 2. videre est, qui, cum Luetiæ quendam vesano Pellicis amore implicitum nulla ratione è cœno extrahere posset, die quodam extra Urbem in lacum frigidissimum, viæ, quæ Amasius ad turpes delicias transiturus erat, adjacentem, collo tenus se immerfit, & adventantem his verbis allocutus est : *Perge, miser, ad tuas foetidissimas voluptates ; impendentem capiti tuo ruinam non vides ? instantem pestem non perhorrescis ? his ego pro te me tandiu macerabo, DEVMq; orabo, donec iustissimam illius iram & vindictam tibi paratam avertam.*

IV. Ne verò quis solam utilitatem ac necessitatè, non autem perinde etiam dignitatem ac præstantiam quandam inesse Zelo huic arbitretur, sequentes SS. Patrum sententiæ diligenter sunt notandæ. Richardus Victorinus apud Marchantium in Virga Aaron tr. 4. l. 1. ait : *Nescio, an maius possit beneficium à DEO conferri, quàm ut per eius obsequium alij consequantur salutem, si tamen Homo DEO cooperatur ex charitate.* S. Gregorius verò super Ezech. ho. 12. absolutè dixit : *Nullum omnipotentis DEO tale est Sacrificium, quale est Zelus animarum, & hoc propter imaginem impressam animabus.* Unde & l. 3. Dial. c. 17. ait : *Maius miraculum est predicationis*

24 *De Conversatione Apostolica in communi.*

verbo, atque orationis solatio peccatorem convertere, quam carne mortuum suscitare. Imò hom. 6. in Evang. Angelis æquiparare Zelosos ejusmodi Operarios non dubitavit dicens: *Vnusquisque vestrum, in quantum gratiam superne aspirationis accepit, si à pravitate Proximum revocat, si exhortari ad bene operandum curat, si aeternum regnum vel supplicium erranti denunciat, cum sancta denunciationis verba impendit, profectò Angelus existit.* Adhuc verò amplius extollens hunc Zelum S. Chrysostomus hom. 3. in 1. Corinth. *Hæc, ait, perfectæ charitatis regula, hic certissimus terminus, hoc supremum omnium cacumen quarere, quæ communem omnium comprehendant utilitatem, quod ipse Paulus significans addidit, sicut & ego Christi.* Nihil enim nos potest ad eò Christi imitatores facere, ut Proximorum cura. Unde meritò hom. 3. super Gen. dixerat: *etsi ingentes erogaveris pecunias pauperibus, plus tamen effeceris, si converteris animam: quia, ut S. Dionysius c. 3. de cœl. Hierarch. rectè pronunciauit, omnium divinorum divinissimum est cooperari DEO in salute animarum.*

CAPUT IV.

QUIBVS INSTRUMENTIS PRÆCIPVE PERAGENDA SIT CONVERSATIO APOSTOLICA.

Equidem & hîc fortè multi multa assignabunt; ast ego quatuor potissimum adhibenda censeo, nempe *Familiaritatem & coniunctionem cum DEO per crebræ & ferventis Orationis Studium, Prudentiam, Authoritatem, seu ut clariùs alij exprimunt, Vita Sanctitatem, & Benevolentiam, seu Amorem;* nam per *Familiaritatem & Coniunctionem cum DEO* obtinetur, ut fructuosa fiat Conversatio juxta promissionem Christi Jo. 15. *Qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum.* Per *Prudentiam* efficitur, ut omnia, quæ fructum per conversationem quæri solitum impedire possent, efficaciter removeantur; e contrario verò media, quæ eum promoverè possunt, sollicitè excogitentur, hinc Christus autè omnia Apostolis suasit Matth. 10. *Estote ergo prudentes sicut serpentes.* Et S. Paulus etiam hoc instrumento præ cæteris usus est, uti